

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2022. gada 1. augustā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Jurisdikcija, nolēmumu atzīšana un izpilde laulības lietās un lietās par vecāku atbildību – Regula (EK) Nr. 2201/2003 – 3., 6.–8. un 14. pants – “Pastāvīgās dzīvesvietas” jēdziens – Jurisdikcija, nolēmumu atzīšana un izpilde uzturēšanas saistību lietās – Regula (EK) Nr. 4/2009 – 3. pants un 7. pants – Divu dažādu dalībvalstu pilsoņi, kas dzīvo trešā valstī un ir līgumdarbinieki Eiropas Savienības delegācijā – Jurisdikcijas noteikšana – *Forum necessitatis*

Lietā C-501/20

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Audiencia Provincial de Barcelona* (Barselonas provinces tiesa, Spānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2020. gada 15. septembrī un kas Tiesā reģistrēts 2020. gada 6. oktobrī, tiesvedībā

MPA

pret

LCDNMT,

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: otrās palātas priekšsēdētāja A. Prehala [*A. Prechal*], kas pilda trešās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši J. Pasers [*J. Passer*], F. Biltšens [*F. Biltgen*], L. S. Rosi [*L. S. Rossi*] (referente) un N. Vāls [*N. Wahl*],

ģenerāladvokāts M. Špunars [*M. Szpunar*],

sekretāre L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2021. gada 16. septembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko iesniedza

- MPA vārdā – *A. López Jiménez, abogada,*
- LCDNMT vārdā – *C. Martínez Jorba un P. Tamborero Font, abogadas,*
- Spānijas valdības vārdā – *L. Aguilera Ruiz, pārstāvis,*

* Tiesvedības valoda – spāņu.

- Čehijas valdības vārdā – *I. Gavrilova, M. Smolek un J. Vláčil*, pārstāvji,
- Eiropas Savienības Padomes vārdā – *M. Balta, H. Marcos Fraile un C. Zadra*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *I. Galindo Martín, M. Kellerbauer, N. Ruiz García, M. Wilderspin un W. Wils*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2022. gada 24. februāra tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.) 3., 7., 8. un 14. pantu, Padomes Regulas (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (OV 2009, L 7, 1. lpp.) 3. un 7. pantu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. pantu.
- 2 Šis lūgums iesniegts saistībā ar strīdu starp MPA un LCDNMT – diviem Eiropas Savienības līgumdarbiniekiem, kas strādā tās delegācijā Togo, – attiecībā uz prasību par laulības šķiršanu, ko papildina prasības par aizgādības un vecāku atbildības īstenošanas režīma un veida noteikšanu attiecībā uz nepilngadīgajiem bērniem, uzturlīdzekļu piešķiršanu šiem bērniem, kā arī ģimenes mājokļa izmantošanu Lomē (Togo).

Atbilstošās tiesību normas

Starptautiskās tiesības

- 3 Saskaņā ar Vīnē 1961. gada 18. aprīlī noslēgtās Konvencijas par diplomātiskajiem sakariem (*Recueil des traités des Nations unies*, 500. sēj., 95. lpp.; turpmāk tekstā – “Vīnes konvencija”), kas spēkā stājusies 1964. gada 24. aprīlī, 31. panta 1. punktu:

“Diplomātiskajam aģentam ir imunitāte no uzņemošās valsts kriminālās jurisdikcijas. Viņam ir imunitāte arī no tās civilās un administratīvās jurisdikcijas, izņemot gadījumus, kad celta:

- a) īpašuma prasība attiecībā uz privātu nekustamo īpašumu, kurš atrodas uzņemošās valsts teritorijā, izņemot gadījumus, kad tas viņam pieder uzņemošās valsts vārdā pārstāvniecības nolūkiem;
- b) prasība attiecībā uz mantošanu, kurā diplomātiskais aģents ir iesaistīts testamenta izpildītāja, mantojuma aizgādņa, mantnieka vai legatāra statusā, kā privātpersona, un neuzstājas nosūtošās valsts vārdā;
- c) prasība attiecībā uz jebkādu profesionālo vai komerciālo darbību, kuru uzņemošajā valstī veic diplomātiskais aģents ārpus savu oficiālo funkciju ietvariem.”

Savienības tiesības

Protokols par privilēģijām un imunitāti

- 4 7. protokola par privilēģijām un imunitāti Eiropas Savienībā (turpmāk tekstā – “Protokols par privilēģijām un imunitāti”) 11. pantā, kas iekļauts tā V daļā “Savienības ierēdņi un darbinieki”, ir paredzēts:

“Neatkarīgi no pilsonības Savienības ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem visās dalībvalstīs

- a) saskaņā ar Līgumu noteikumiem, kas, no vienas puses, attiecas uz ierēdņu un pārējo darbinieku atbildību attiecībā pret Savienību un, no otras puses, uz Eiropas Savienības Tiesas jurisdikciju domstarpībās starp Savienību un tās ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem, ir imunitāte pret tiesvedību saistībā ar darbībām, ko viņi veikuši, pildot amata pienākumus, tostarp viņu teikto vai rakstīto. [..]

[..]”

- 5 Saskaņā ar minētā protokola regulas VII nodaļas “Vispārīgi noteikumi” 17. panta pirmo daļu:

“Privilēģijas, imunitāti un atvieglojumus Savienības ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem piešķir vienīgi Savienības interesēs.”

Civildienesta noteikumi un PDNK

- 6 Saskaņā ar Eiropas Savienības Civildienesta noteikumu (turpmāk tekstā – “Civildienesta noteikumi”) 1. pantu to piemērošanas vajadzībām Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD), ja vien nav norādīts citādi Civildienesta noteikumos, pielīdzina Savienības iestādēm.

- 7 Civildienesta noteikumu 23. pantā ir noteikts:

“Privilēģijas un neaizskaramību, ko bauda ierēdņi, piešķir vienīgi Savienības interesēs. Saskaņā ar Protokolu par privilēģijām un neaizskaramību Eiropas Savienībā, ierēdņi nav atbrīvoti no savu personisko pienākumu izpildes vai no spēkā esošo tiesību aktu un politikas priekšrakstu ievērošanas.

[..]”

- 8 Eiropas Savienības Pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtības (turpmāk tekstā – “PDNK”) 3.a panta 1. punktā ir paredzēts:

“Šajā nodarbināšanas kārtībā “līgumdarbinieki” ir darbinieki, kuri nav iecelti amatā, kas iekļauts attiecīgās iestādes budžeta iedaļai pievienotajā amatu sarakstā, un kuri ir pieņemti uz pilnu darba laiku vai uz nepilnu darba laiku:

[..]

- d) Savienības iestāžu pārstāvniecībās un delegācijās;

[..].”

9 PDNK 85. panta 1. punkta pirmā daļa ir formulēta šādi:

“Regulas 3.a pantā minēto līgumdarbinieku līgumus var noslēgt uz noteiktu vismaz trīs mēnešu periodu un ne ilgāk kā uz pieciem gadiem. Līgumus var pagarināt ne vairāk kā vienu reizi uz noteiktu laiku, kas nepārsniedz piecus gadus. Pirmā līguma un pirmā pagarinājuma kopējais laiks nedrīkst būt mazāks kā seši mēneši I funkciju grupā un ne mazāks kā deviņi mēneši citās amatu grupās. Jebkura nākamā pagarināšana notiek uz nenoteiktu laiku.”

Regula (EK) Nr. 2201/2003

10 Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 5., 11., 12., 14. un 33. apsvērumā ir noteikts:

“(5) Lai nodrošinātu vienlīdzību attiecībā uz visiem bērniem, šī regula attiecas uz visiem lēmumiem par vecāku atbildību, tostarp uz bērnu aizsardzības pasākumiem, neatkarīgi no saiknes ar laulības lietu.

[..]

(11) Uzturēšanas pienākumi ir izslēgti no šīs regulas darbības jomas, jo uz tiem jau attiecas [Padomes] Regula (EK) Nr. 44/2001 [(2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.)]. Tiesas, kurām saskaņā ar šo regulu ir jurisdikcija, parasti lemj par uzturēšanas pienākumiem, piemērojot [..] Regulas [Nr. 44/2001] 5. panta 2. punktu.

(12) Šajā regulā noteiktais piekritības pamats lietās par vecāku atbildību ir izveidots, ņemot vērā bērna intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka piekritība ir, pirmkārt, bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstij, izņemot dažus gadījumus, kad pastāvīgā dzīvesvieta mainīta saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība.

[..]

(14) Šī regula jāpiemēro, neskarot starptautisko publisko tiesību piemērošanu attiecībā uz diplomātisko neaizskaramību. Ja šajā regulā paredzētā jurisdikcija nevar tikt realizēta tādēļ, ka saskaņā ar starptautiskajām tiesībām pastāv diplomātiskā neaizskaramība, piekritība jārealizē atbilstoši tās dalībvalsts valsts tiesību aktiem, kurā attiecīgajai personai nav šādas neaizskaramības.

[..]

(33) Šajā regulā ir ievērotas [Hartā] atzītās pamattiesības un principi. Jo īpaši, ar to tiek izdarīti centieni nodrošināt to bērna pamattiesību ievērošanu, kas noteiktas [Hartas] 24. pantā.”

11 Regulas Nr. 2201/2003 1. pantā “Darbības joma” ir noteikts:

“1. Šo regulu neatkarīgi no tiesas iestādes būtības piemēro civillietās, kas saistītas ar:

a) laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu;

b) vecāku atbildības iegūšanu, īstenošanu, deleģēšanu, ierobežošanu vai izbeigšanu.

[..]

3. Šī regula neattiecas uz:

[..]

e) uzturēšanas pienākumiem;

[..].”

12 Regulas Nr. 2201/2003 II nodaļai “Piekritība” ir trīs iedaļas. 1. iedaļa “Laulības šķiršana, laulāto atšķiršana un laulības atzīšana par neesošu” apvieno šīs regulas 3.–7. pantu.

13 Minētās regulas 3. panta “Jurisdikcija” 1. punktā ir paredzēts:

“Lietas, kas saistītas ar laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu un laulības atzīšanu par neesošu, piekrīt tās dalībvalsts tiesām:

a) kuras teritorijā atrodas:

- laulāto pastāvīgā dzīvesvieta vai
- laulāto pēdējā pastāvīgā dzīvesvieta, ja viens no tiem arvien tur dzīvo, vai
- atbildētāja pastāvīgā dzīvesvieta, vai
- laulāto kopīga pieteikuma gadījumā, viena vai otra laulātā pastāvīgā dzīvesvieta, vai
- prasītāja pastāvīgā dzīvesvieta, ja viņš tur pastāvīgi dzīvojis vismaz gadu tieši pirms prasības iesniegšanas, vai
- prasītāja pastāvīgā dzīvesvieta, ja viņš tur pastāvīgi dzīvojis vismaz sešus mēnešus tieši pirms prasības iesniegšanas un tam ir šīs dalībvalsts piederība vai, Apvienotās Karalistes vai Īrijas gadījumā, “domicils” šajā dalībvalstī;

b) kuras valsts piederība ir abiem laulātajiem, vai, Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā, kurā ir abu laulāto “domicils”.”

14 Saskaņā ar šīs regulas 6. pantu “Šīs regulas 3., 4. un 5. pantā noteiktās piekritības ekskluzīvums”:

“Laulāto:

a) kura pastāvīgā dzīvesvieta ir kādas dalībvalsts teritorijā; vai

b) kuram ir kādas dalībvalsts piederība vai, Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā, “domicils” kādas šīs dalībvalsts teritorijā,

drīkst iesūdzēt tiesā citā dalībvalstī tikai saskaņā ar 3., 4. un 5. pantu.”

- 15 Regulas Nr. 2201/2003 7. panta “Pārējie piekritības jautājumi” 1. punktā ir precizēts:
“Ja dalībvalsts tiesām nav piekritības saskaņā ar 3., 4. un 5. pantu, piekritību katrā dalībvalstī nosaka šis valsts tiesību akti.”
- 16 Šīs regulas II nodaļas 2. iedaļa par jurisdikciju vecāku atbildības jomā ietver 8.–15. pantu.
- 17 Šīs regulas 8. panta “Vispārējā piekritība” 1. punktā ir noteikts:
“Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība.”
- 18 Regulas Nr. 2201/2003 12. panta “Vienošanās par piekritību” 1., 3. un 4. punktā ir noteikts:
“1. Dalībvalsts tiesām, kurām saskaņā ar 3. pantu ir piekritīgs pieteikums par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, ir piekritība visās lietās, kas attiecas uz vecāku atbildību, kura saistīta ar šo pieteikumu, ja:
a) vismaz vienam no laulātajiem ir vecāku atbildība par šo bērnu;
un
b) lietu piekritību tiesām ir skaidri vai citādi nepārprotami pieņēmuši laulātie un personas, kurām ir vecāku atbildība, kad tiesā ir iesniegta prasība, un ja tas ir bērna interesēs.
[..]
3. Dalībvalsts tiesām ir arī piekritība attiecībā uz vecāku atbildību tiesas procesos, kas nav minēti 1. punktā, ja:
a) bērnam ir būtiska saikne ar attiecīgo dalībvalsti, jo īpaši, pamatojoties uz to, ka vienai no personām, kurām ir vecāku atbildība, pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī, vai ja bērns ir šis dalībvalsts pilsonis;
un
b) tiesu piekritību ir skaidri vai citādi, nepārprotami pieņēmušas visas puses brīdī, kad tiesā ir iesniegta prasība, un ja tas ir bērna labākajās interesēs.
4. Ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir tās trešās valsts teritorijā, kura nav līgumslēdzēja puse 1996. gada 19. oktobra Hāgas Konvencijai par piekritību, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību sakarā ar vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, piekritībai saskaņā ar šo pantu jābūt tai, kas ir bērna interesēs, jo īpaši, ja izrādās, ka nav iespējama tiesvedība attiecīgajā trešā valstī.”
- 19 Šīs regulas 14. pantā “Pārējie piekritības jautājumi” ir paredzēts:
“Ja dalībvalsts tiesām nav piekritības saskaņā ar 8. līdz 13. pantu, piekritību katrā dalībvalstī nosaka šis valsts tiesību akti.”

Regula Nr. 4/2009

20 Regulas Nr. 4/2009 8., 15. un 16. apsvērumi ir formulēti šādi:

“(8) Saistībā ar Hāgas Starptautisko privāttiesību konferenci Kopiena un tās dalībvalstis piedalījās sarunās, kuru rezultātā 2007. gada 23. novembrī tika pieņemta [Hāgas] Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu [..] un [Hāgas] Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem, kas Eiropas Kopienas vārdā apstiprināts ar Padomes 2009. gada 30. novembra Lēmumu 2009/941/EK (OV 2009, L 331, 17. lpp.). Tādēļ šajā regulā būtu attiecīgi jāņem vērā abi minētie instrumenti.

[..]

(15) Lai iespējami labāk aizsargātu uzturēšanas līdzekļu kreditoru intereses un veicinātu pareizu tiesvedību Eiropas Savienībā, būtu jāpieņem noteikumi par jurisdikciju, kas izriet no Regulas [Nr. 44/2001]. Apstāklim, ka atbildētāja pastāvīgā dzīvesvieta ir kādā trešā valstī, vairs nebūtu jāliedz piemērot Kopienas noteikumus par jurisdikciju, un tādā gadījumā vairs nevajadzētu būt paredzētai atsaucei uz valsts tiesību aktiem. Tāpēc šajā regulā būtu jānosaka, kādos gadījumos vienas dalībvalsts tiesa var īstenot papildu jurisdikciju.

(16) Lai novērstu situācijas, kad tiesiskums netiek nodrošināts, šajā regulā vajadzētu paredzēt *forum necessitatis*, lai dalībvalstu tiesai izņēmuma gadījumos ļautu izskatīt lietu, kas cieši saistīta ar trešo valsti. Tāds izņēmuma gadījums var būt, ja tiesvedība trešā valstī nav iespējama, piemēram, pilsoņu kara dēļ, vai ja pamatoti nav sagaidāms, ka pieteikuma iesniedzējs varētu uzsākt vai vest tiesvedību attiecīgajā valstī. Tomēr uz *forum necessitatis* balstītu jurisdikciju vajadzētu izmantot tikai gadījumā, ja strīds ir pietiekami saistīts ar dalībvalsti, kurā celta prasība, piemēram, saistībā ar kādas puses pilsonību.”

21 Regulas Nr. 4/2009 3. pantā “Vispārēji noteikumi” ir paredzēti:

“Dalībvalstīs uzturēšanas saistību lietās jurisdikcija ir:

- a) atbildētāja pastāvīgās dzīvesvietas tiesai vai
- b) kreditora pastāvīgās dzīvesvietas tiesai, vai
- c) tiesai, kurai saskaņā ar tiesas valsts tiesību aktiem (*lex fori*) ir jurisdikcija tiesvedībā attiecībā uz personas juridisko statusu, ja jautājums par uzturēšanu ir saistīts ar šādu tiesvedību, ja vien jurisdikcijas pamats nav tikai vienas puses pilsonība, vai
- d) tiesai, kurai saskaņā ar tiesas valsts tiesību aktiem (*lex fori*) ir jurisdikcija tiesvedībā attiecībā uz vecāku atbildību, ja jautājums par uzturēšanu ir saistīts ar tādu tiesvedību, ja vien jurisdikcijas pamats nav tikai vienas puses pilsonība.”

22 Šīs regulas 6. pantā “Papildu jurisdikcija” ir noteikts:

“Ja nevienai no dalībvalsts tiesām nav jurisdikcijas saskaņā ar 3., 4. un 5. pantu un ja nevienai Lugāno konvencijas līgumslēdzēja valsts, kas nav dalībvalsts, tiesai nav jurisdikcijas atbilstīgi šīs konvencijas noteikumiem, tad jurisdikcija ir dalībvalsts tiesām pēc pušu kopīgās pilsonības.”

23 Šīs regulas 7. pantā “*Forum necessitatis*” ir noteikts:

“Ja nevienai no dalībvalsts tiesām nav jurisdikcijas saskaņā ar 3., 4., 5. un 6. pantu, kādas dalībvalsts tiesas izņēmuma gadījumos var izskatīt lietu, ja kādā trešā valstī – ar kuru strīds ir cieši saistīts – tiesvedību pamatoti nevar uzsākt vai vest vai tas izrādās neiespējami.

Strīdam ir jābūt pietiekami saistītam ar attiecīgo dalībvalsti, kuras tiesā tiek celta prasība.”

Spānijas tiesības

24 1985. gada 1. jūlija *Ley Orgánica 6/1985 del Poder Judicial* (Konstitutīvais likums 6/1985 par tiesu varu) (*BOE* Nr. 157, 1985. gada 2. jūlijs, 20632. lpp.), kas grozīts ar 2015. gada 21. jūlija *Ley Orgánica 7/2015* (Konstitutīvais likums 7/2015, kas regulē Spānijas tiesu jurisdikciju) (*BOE* Nr. 174, 2015. gada 22. jūlijs, 61593. lpp.), 22. *quater* panta c) un d) punktā ir noteikts:

“Ja nav izpildīti iepriekš minētie kritēriji, Spānijas tiesām ir jurisdikcija:

[..]

c) Laulāto personīgo un mantisko attiecību jomā, laulības spēkā neesamības, atšķiršanas un laulības šķiršanas un tās grozījumu jomā, ja vien nevienai citai ārzemju tiesai nav jurisdikcijas: gadījumā, kad abu laulāto pastāvīgā dzīvesvieta prasības celšanas brīdī bijusi Spānijā vai kad viņu pēdējā pastāvīgā dzīvesvieta bijusi Spānijā un viens no laulātajiem aizvien tur dzīvo, vai kad Spānija ir atbildētāja pastāvīgā dzīvesvieta, vai laulāto kopīga prasības pieteikuma gadījumā, kad Spānijā dzīvo viens no laulātajiem, vai kad prasītājs pastāvīgi ir dzīvojis Spānijā vismaz gadu pirms prasības celšanas, vai kad prasītājs ir Spānijas pilsonis un ir pastāvīgi dzīvojis Spānijā vismaz sešus mēnešus pirms prasības celšanas, tāpat kā tad, kad abi laulātie ir Spānijas pilsoņi.

d) Izcelšanās un vecāku un bērnu attiecību jomā, nepilngadīgo aizsardzības un vecāku atbildības jomā: gadījumā, kad bērns vai nepilngadīgais pastāvīgi dzīvo Spānijā prasības celšanas brīdī vai kad prasītājs ir Spānijas pilsonis vai dzīvo Spānijā pastāvīgi vai, katrā ziņā, vismaz sešus mēnešus pirms prasības celšanas.”

25 Grozītā likuma 22. *octies* panta ir noteikts:

“1. Spānijas tiesām nav jurisdikcijas gadījumos, kad Spānijas tiesību aktos noteiktie jurisdikcijas pamati neparedz tādu piekritību.

[..]

3. [..] Spānijas tiesas nevar atturēties vai atteikties no jurisdikcijas tad, kad attiecīgajam strīdam ir saikne ar Spāniju un dažādu valstu, kas saistītas ar lietu, tiesas ir atteikušās no jurisdikcijas. [..]”

26 *Código Civil* (Civillkodekss) 40. pantā ir precizēts, ka par diplomātu domicilu, kad tie sava amata dēļ dzīvo ārzemēs, kur bauda ekstrateritorialitātes tiesības, uzskatāma pēdējā dzīvesvieta, kas viņiem bijusi Spānijas teritorijā.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 27 MPA, pamatlietā aplūkoto bērnu māte, un viņu tēvs LCDNMT noslēdza laulību 2010. gada 25. augustā Spānijas vēstniecībā Gvinejā-Bisavā. Viņiem ir divi bērni, kas dzimuši 2007. gada 10. oktobrī un 2012. gada 30. jūlijā Spānijā. Māte ir Spānijas pilsone un tēvs – Portugāles pilsonis. Viņu bērniem ir dubultā pilsonība, proti, Spānijas un Portugāles pilsonība.
- 28 Laulātie dzīvoja Gvinejā-Bisavā no 2010. gada augusta līdz 2015. gada februārim un vēlāk pārcēlās uz Togo. Faktiska atšķiršana notika 2018. gada jūlijā. Kopš tā laika māte un bērni turpina dzīvot ģimenes mājoklī Togo, savukārt tēvs dzīvo viesnīcā šajā valstī.
- 29 Abi laulātie strādā Eiropas Komisijā un pilda dienesta pienākumus Eiropas Savienības delegācijā Togo. Viņu profesionālā kategorija ir līgumdarbinieki.
- 30 2019. gada 6. martā māte cēla *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 2 de Manresa* (Manrezas pirmās instances civillietu un krimināllietu tiesa Nr. 2, Manreza, Spānija) prasību par laulības šķiršanu, ko papildināja divas prasības par aizgādības un vecāku atbildības īstenošanas režīma un veida noteikšanu attiecībā uz pāra nepilngadīgajiem bērniem, uzturlīdzekļu piešķiršanu bērniem un ģimenes mājokļa, kas atrodas Togo, izmantošanas kārtības noteikšanu.
- 31 Tēvs apgalvoja, ka *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 2 de Manresa* (Manrezas pirmās instances civillietu un krimināllietu tiesa Nr. 2) nav starptautiskās jurisdikcijas.
- 32 Ar 2019. gada 9. septembra rīkojumu šī tiesa atzina, ka tai nav starptautiskās jurisdikcijas, jo tās ieskatā pušu pastāvīgā dzīvesvieta nebija Spānijā.
- 33 Māte iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā. Viņa apgalvo, ka abiem laulātajiem ir diplomātisko darbinieku statuss, jo viņi ir Savienības darbinieki, kas norīkoti dienesta valstī, ka šo statusu ir piešķirusi uzņemošā valsts un tas ir attiecināms arī uz nepilngadīgajiem bērniem. Šajā ziņā viņa apgalvo, ka viņai ir Vīnes konvencijas 31. pantā paredzētā diplomātiskā neaizskaramība un ka uz šīm prasībām neattiecas minētajā pantā noteiktie izņēmumi. Māte apgalvo, ka saskaņā ar Regulu Nr. 2201/2003 un Regulu Nr. 4/2009 jurisdikciju izskatīt lietas par laulības šķiršanu, vecāku atbildību un uzturlīdzekļiem nosaka atkarībā no pastāvīgās dzīvesvietas. Taču saskaņā ar Civilkodeksa 40. pantu viņas pastāvīgā dzīvesvieta ir nevis viņas kā Savienības līgumdarbinieces dienesta vieta, bet viņas dzīvesvieta pirms šī statusa iegūšanas, proti, tā ir Spānijā.
- 34 Māte atsauca arī uz Regulā Nr. 4/2009 atzīto *forum necessitatis* un izskaidro situāciju, kādā atrodas Togo tiesas. Šajā nolūkā viņa iesniedza Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padomes ziņojumus. Vienā no šiem ziņojumiem ir konstatēta tiesnešu pienācīgas un turpinātas apmācības neesamība un joprojām valdoša nesodāmības gaisotne saistībā ar cilvēktiesību pārkāpumiem. Citā no šiem ziņojumiem Apvienoto Nāciju Organizācija ir paudusi bažas par tiesu varas neatkarību, iespēju vērsties tiesā un nesodāmību par cilvēktiesību pārkāpumiem.
- 35 Savukārt tēvs apgalvo, ka neviens no abiem laulātajiem neveic diplomātiskās funkcijas viņu attiecīgo valstu, proti, Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas, labā, bet strādā Savienības delegācijā Togo kā līgumdarbinieki. Šajā ziņā viņš norāda, ka viņu rīcībā esošā caurlaide ir nevis diplomātiskā pase, bet drošas nogādāšanas vai drošas ceļošanas atļauja, kas ir derīga tikai trešo valstu teritorijā. Turklāt esot jāpiemēro nevis Vīnes konvencija, bet Protokols par privilēģijām un

imunitāti. Tomēr šis protokols esot piemērojams tikai tām darbībām, kuras Savienības iestāžu ierēdņi un darbinieki veic oficiālajā ierēdņu un darbinieku statusā, tāpēc tas neliedzot Togo tiesām jurisdikciju un nerada nepieciešamību piemērot *forum necessitatis*.

- 36 Pēc iesniedzējtiesas domām, nav judikatūras ne attiecībā uz laulāto “pastāvīgās dzīvesvietas” jēdzienu, lai noteiktu jurisdikciju laulības šķiršanas lietās, ne attiecībā uz pamatlietā aplūkoto nepilngadīgo bērnu “pastāvīgās dzīvesvietas” jēdzienu, kad tai ir jānoskaidro, kā pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanu ietekmē diplomātiskais statuss vai statuss, kas ir analogisks to personu statusam, kuras pilda savas funkcijas kā darbinieki vai kuras ir norīkotas pildīt šādas funkcijas trešā valstī Savienības labā. Veicot vērtējumu par tādu laulāto pastāvīgo dzīvesvietu, kas lūdz laulības šķiršanu, iesniedzējtiesa norāda, ka līgumdarbiniekiem, kas ir Savienības darbinieki Savienības dalībvalstīs, ir Savienības diplomātisko darbinieku statuss tikai viņu dienesta valstī. Turklāt tā norāda, ka tai ir jānosaka laulāto uzturēšanās ilgums, pastāvīgums un stabilitāte Togo un tā nevar neņemt vērā to, ka viņu fiziskās atrašanās šajā trešā valstī iemesls un pamats ir dienesta pienākumu pildīšana Savienības labā.
- 37 Šādos apstākļos *Audiencia Provincial de Barcelona* (Barselonas provinces tiesa, Spānija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- 1) Kā ir interpretējams tādu dalībvalsts pilsoņu “pastāvīgās dzīvesvietas” jēdziens Regulas [Nr. 2201/2003] 3. panta un Regulas [Nr. 4/2009] 3. panta izpratnē, kuri uzturas kādā trešā valstī, pildot viņiem uzticētās Savienības līgumdarbinieku funkcijas, un kuriem trešā valstī ir atzīts Savienības diplomātisko darbinieku statuss, kad viņu uzturēšanās šajā valstī ir saistīta ar viņu funkciju izpildi Savienības labā?
  - 2) Gadījumā, ja Regulas Nr. 2201/2003 3. panta un Nr. 4/2009 3. panta izpratnē laulāto pastāvīgās dzīvesvietas noteikšana būtu atkarīga no viņu kā Savienības līgumdarbinieku kādā trešā valstī statusa, kā tas ietekmētu nepilngadīgo bērnu pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanu atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 8. pantam?
  - 3) Gadījumā, ja tiktu uzskatīts, ka nepilngadīgo pastāvīgā dzīvesvieta nav trešā valstī, vai, lai noteiktu pastāvīgo dzīvesvietu atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 8. pantam, var ņemt vērā saikni ar mātes pilsonību, viņas dzīvesvietu Spānijā pirms laulības noslēgšanas, nepilngadīgo bērnu Spānijas pilsonību un faktu, ka viņi dzimuši Spānijā?
  - 4) Gadījumā, ja tiktu konstatēts, ka vecāku un nepilngadīgo pastāvīgā dzīvesvieta nav kādā dalībvalstī, un ņemot vērā, ka atbilstoši Regulai Nr. 2201/2003 nepastāv neviena cita dalībvalsts, kurai būtu jurisdikcija izlemt prasījumus, vai apstāklis, ka atbildētājs ir kādas citas dalībvalsts pilsonis, liedz piemērot Regulas Nr. 2201/2003 7. un 14. pantā ietverto visu pārējo gadījumu klauzulu?
  - 5) Gadījumā, ja tiktu konstatēts, ka vecāku un bērnu pastāvīgā dzīvesvieta nav kādā dalībvalstī, kā bērnu uzturlīdzekļu noteikšanas mērķiem ir jāinterpretē Regulas Nr. 4/2009 7. pantā paredzētais *forum necessitatis*? It īpaši, kādi priekšnoteikumi ir nepieciešami, lai uzskatītu, ka tiesvedību nevar saprātīgi ierosināt vai īstenot vai ka tas ir neiespējami trešā valstī, ar kuru strīds ir cieši saistīts (šajā lietā Togo)? Vai strīda pusei ir jāpierāda, ka tai nav izdevies ierosināt vai tā nesekmīgi mēģinājusi ierosināt tiesvedību minētajā valstī? Vai kādas no strīda pusēm pilsonība ir pietiekama, lai konstatētu pietiekamu saikni ar [iesniedzējtiesas] dalībvalstī?

6) Vai tādā gadījumā kā šis, kad laulātajiem ir cieša saikne ar dalībvalstīm (pilsonība, agrākā dzīvesvieta), Pamattiesību hartas 47. pantam ir pretrunā tas, ka, piemērojot regulu, nevienai no dalībvalstīm nav piekritis?”

Tiesvedība Tiesā

- 38 Iesniedzējtiesa lūdza lietai piemērot Tiesas Reglamenta 107. pantā paredzēto steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību.
- 39 2020. gada 19. oktobrī Tiesa atbilstoši tiesneša referenta priekšlikumam, uzklusījusi ģenerāladvokātu, nolēma neapmierināt šo lūgumu, jo nebija izpildīti Reglamenta 107. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 40 Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunkts un Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un b) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noteiktu pastāvīgo dzīvesvietu šo tiesību normu izpratnē, būtisks elements ir attiecīgo laulāto Savienības līgumdarbinieku, kuri pilda dienesta pienākumus tās delegācijā trešā valstī un par kuriem tiek apgalvots, ka viņiem ir diplomātiskais statuss šajā trešā valstī, statuss.
- 41 Pirmkārt, attiecībā uz Regulas Nr. 2201/2003 3. panta interpretāciju ir jāatgādina, ka šajā tiesību normā ir noteikti vispārējie piekritis kritēriji laulības šķiršanas, laulāto atšķiršanas un laulības atzīšanas par spēkā neesošu jomā. Šie objektīvie, alternatīvie un ekskluzīvie kritēriji atbilst vajadzībai pēc tiesiskā regulējuma, kas ir pielāgots kolīziju laulības saišu izbeigšanas jomā specifiskajām vajadzībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 25. novembris, IB (Laulātā pastāvīgā dzīvesvieta – Laulības šķiršana), C-289/20, EU:C:2021:955, 32. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 42 “Pastāvīgās dzīvesvietas” jēdziens ir ietverts sešos jurisdikcijas pamatos, kas paredzēti Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunktā. Tādējādi ar šo tiesību normu, kurā nav paredzēta hierarhija, jurisdikcija izskatīt jautājumus par laulības saišu izbeigšanu ir piešķirta tās dalībvalsts tiesām, kuras teritorijā atkarībā no gadījuma ir abu laulāto vai viena no viņiem pašreizējā vai bijusī dzīvesvieta.
- 43 Šajā ziņā Regulā Nr. 2201/2003 nav ietverta jēdziena “pastāvīgā dzīvesvieta” definīcija, it īpaši laulāto pastāvīgās dzīvesvietas definīcija šīs regulas 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Tā kā nav šādas definīcijas vai tiešas atsauces uz dalībvalstu tiesībām, lai noteiktu šī jēdziena nozīmi un tvērumu, tas ir jāinterpretē autonomi un vienveidīgi, ņemot vērā to tiesību normu kontekstu, kurās tas ir minēts, un šīs regulas mērķus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 25. novembris, IB (Laulātā pastāvīgā dzīvesvieta – Laulības šķiršana), C-289/20, EU:C:2021:955, 38. un 39.punkts).

- 44 Tiesa jau ir nospriedusi, ka Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta interpretācijas mērķiem ir jāuzskata, ka jēdzienu “pastāvīgā dzīvesvieta” principā raksturo divi elementi, proti, pirmām kārtām, ieinteresētās personas griba izveidot savu parasto interešu centru konkrētā vietā un, otrām kārtām, pietiekami stabila klātbūtne attiecīgās dalībvalsts teritorijā (spriedums, 2021. gada 25. novembris, IB (Laulātā pastāvīgā dzīvesvieta – Laulības šķiršana), C-289/20, EU:C:2021:955, 57.punkts), un laulātajam noteiktā brīdī var būt tikai viena pastāvīgā dzīvesvieta šīs tiesību normas izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 25. novembris, IB (Laulātā pastāvīgā dzīvesvieta – Laulības šķiršana), C-289/20, EU:C:2021:955, 51. punkts).
- 45 Otrkārt, runājot par Regulas Nr. 4/2009 3. panta interpretāciju, no šī panta, kura nosaukums ir “Vispārēji noteikumi”, formulējuma izriet, ka tajā ir noteikti vispārēji kritēriji jurisdikcijas piešķiršanai dalībvalstu tiesām, kuras lemj par uzturēšanas saistībām. Šie kritēriji ir alternatīvi, kā par to liecina fakts, ka pēc katra norādītā kritērija ir izmantots sakārtojuma saiklis “vai” (spriedums, 2019. gada 5. septembris, R (Jurisdikcija lietā par vecāku atbildību un uzturēšanas saistībām), C-468/18, EU:C:2019:666, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 46 Tādējādi Regulas Nr. 4/2009 3. pantā ir paredzēta iespēja celt prasību par uzturēšanas saistībām, pamatojoties uz dažādiem jurisdikcijas pamatiem, tostarp vai nu atbildētāja pastāvīgās dzīvesvietas tiesā atbilstoši šī 3. panta a) punktam, vai kreditora pastāvīgās dzīvesvietas tiesā atbilstoši minētā panta b) punktam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 17. septembris, *Landkreis Harburg* (Valsts iestāde, kas pārņēmusi uzturlīdzekļu kreditora tiesības), C-540/19, EU:C:2020:732, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 47 Tā kā Regulā Nr. 4/2009 nav sniegta jēdziena “pastāvīgā dzīvesvieta” definīcija tās 3. panta a) un b) punkta izpratnē, tam ir jāsniedz autonoma un vienveidīga interpretācija saskaņā ar šā sprieduma 43. punktā atgādinātajiem principiem.
- 48 Šajā ziņā ir jāatgādina, pirmām kārtām, ka Regulā Nr. 4/2009 paredzēto jurisdikcijas noteikumu mērķis ir ne tikai garantēt tuvumu starp uzturlīdzekļu kreditoru, kas parasti tiek uzskatīts par vājāko pusi, un kompetento tiesu, bet arī nodrošināt pareizas tiesvedības norisi gan no maksimāli racionalizēta tiesu organizācijas skatpunkta, gan no lietas dalībnieku – neatkarīgi no tā, vai tas ir prasītājs vai atbildētājs, – ieinteresētības viedokļa, tostarp lai vērsšanās tiesā būtu vienkāršota un noteikumi par jurisdikciju būtu paredzami (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 4. jūnijs, FX (Iebildums pret uzturlīdzekļu parādsaistību izpildi), C-41/19, EU:C:2020:425, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 49 Otrām kārtām, kā it īpaši izriet no Regulas Nr. 4/2009 8. apsvēruma un kā norādīja Tiesa, šī regula ir cieši saistīta ar Hāgas protokola par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem noteikumiem (spriedums, 2019. gada 5. septembris, R (Jurisdikcija lietā par vecāku atbildību un uzturēšanas saistībām), C-468/18, EU:C:2019:666, 46. punkts un tajā minētā judikatūra). Tomēr saskaņā ar šī protokola 3. pantu uzturēšanas saistības principā reglamentē uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti, un šādai dzīvesvietai ir jābūt pietiekami stabīlai, izslēdzot īslaicīgu vai gadījuma rakstura klātbūtni (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 12. maijs, WJ (Uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas maiņa), C-644/20, EU:C:2022:371, 63. punkts).
- 50 Šajā tiesību normā ir atspoguļota to piesaistes noteikumu sistēma, uz kuriem balstīts minētais protokols, jo šādas sistēmas mērķis ir garantēt piemērojamo tiesību paredzamību, nodrošinot, ka izraudzītajiem tiesību aktiem netrūkst pietiekamas saiknes ar attiecīgo ģimenes situāciju, ņemot vērā, ka uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas tiesību aktiem principā ir visciešākā

- saikne ar viņa situāciju un tie vislabāk spēj atrisināt konkrētas problēmas, ar kurām šis kreditors var saskarties (spriedums, 2022. gada 12. maijs, WJ (Uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas maiņa), C-644/20, EU:C:2022:371, 64. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 51 Šai saiknei ir galvenā priekšrocība, lai noteiktu uzturlīdzekļu maksāšanas pienākuma esamību un apmēru, ņemot vērā “sociālās vides tiesiskos un faktiskos apstākļus valstī, kurā kreditors dzīvo un veic lielāko daļu savas darbības. Proti, tā kā uzturlīdzekļu kreditors izmantos savus uzturlīdzekļus dzīvošanai, ir jāizvērtē konkrētā problēma, kas rodas saistībā ar konkrētu sabiedrību, proti, to, kurā uzturlīdzekļu kreditors dzīvo un dzīvos (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 12. maijs, WJ (Uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas maiņa), C-644/20, EU:C:2022:371, 65. punkts).
- 52 Tādējādi ir pamatoti uzskatīt, ka, ievērojot šo mērķi, uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgā dzīvesvieta ir tā vieta, kur faktiski atrodas uzturlīdzekļu kreditora parastais dzīves centrs, ņemot vērā viņa ģimenes un sociālo vidi, it īpaši tad, ja viņš ir nepilngadīgs bērns (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 12. maijs, WJ (Uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgās dzīvesvietas maiņa), C-644/20, EU:C:2022:371, 66. punkts).
- 53 Ņemot vērā šos apsvērumus un to, ka Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un b) punkts un Hāgas protokola 3.pants ir balstīti uz kopēju piesaistes faktoru, proti, attiecīgās personas pastāvīgo dzīvesvietu, un to ciešo saikni, ir pamatoti, ka šī faktora definīcijā tiek ievēroti vieni un tie paši principi un to raksturo vieni un tie paši elementi, kas paredzēti abos tiesību aktos. Tādējādi, pat ja uzturlīdzekļu prasītāja, kreditora vai attiecīgā gadījumā parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas konkrēts novērtējums ir atkarīgs no katram atsevišķam gadījumam raksturīgiem apstākļiem, kas var atšķirties, it īpaši ņemot vērā attiecīgās personas vecumu un vidi, ir konsekventi, ka jēdzienu “pastāvīgā dzīvesvieta” Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un b) punkta izpratnē raksturo, pirmkārt, attiecīgās personas griba izveidot savu parasto interešu centru konkrētā vietā un, otrkārt, pietiekami stabila klātbūtne attiecīgās dalībvalsts teritorijā.
- 54 Šajā gadījumā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka attiecīgie laulātie pamatlietā noslēdza laulību 2010. gada augustā Spānijas vēstniecībā Gvinejā-Bisavā un dzīvoja šajā valstī no 2010. gada augusta līdz 2015. gada februārim, vēlāk viņi pārcēlās uz Togo – valsti, kurā, neraugoties uz viņu faktisku atšķiršanu no 2018. gada jūlija, viņi un viņu divi bērni joprojām dzīvo.
- 55 Savukārt no iesniedzējtiesas sniegtās informācijas neizriet, ka attiecīgais bērnu tēvs pamatlietā – Portugāles pilsonis – viens pats vai kopā ar viņa bērnu māti pastāvīgi dzīvoja dalībvalstī, kurā atrodas šī tiesa, proti, Spānijas Karalistē. Bērnu māte, kas ir Spānijas pilsone un kas šīs dalībvalsts tiesās cēla prasību par laulības saišu izbeigšanu, apgalvo, ka viņa ir saglabājusi savu pastāvīgo dzīvesvietu minētās dalībvalsts teritorijā, lai arī viņa kā Savienības līgumdarbiniece strādā trešās valsts teritorijā vismaz no 2010. gada augusta un, precīzāk, Togo no 2015. februāra, un ka kopš tā laika viņa dzīvo šajā trešā valstī ar saviem bērniem.
- 56 Tomēr, ņemot vērā šos apstākļus un divus elementus, kas raksturo jēdzienu “pastāvīgā dzīvesvieta” Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē un ir atgādināti šā sprieduma 44. punktā, šķiet, ka pamatlietā aplūkotie laulātie – taču tas iesniedzējtiesai ir rūpīgāk jāpārbauda, pamatojoties uz visiem konkrētajiem lietas faktiskajiem apstākļiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 25. novembris, IB (Laulātā pastāvīgā dzīvesvieta – Laulības šķiršana), C-289/20, EU:C:2021:955, 52. punkts) – pastāvīgi nedzīvo tās dalībvalsts teritorijā, kuras tiesā celta prasība par laulības saišu izbeigšanu.

- 57 Proti, pirmkārt, izņemot attiecīgā gadījumā atvaļinājumu periodus vai bērnu piedzimšanas laiku, kas parasti ir gadījuma rakstura un īslaicīgi pārtraukumi viņu dzīves parastajā gaitā (pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 51. punkts), pamatlietā aplūkoti laulātie vismaz no 2010. gada augusta pastāvīgi fiziski neuzturas Spānijas Karalistē. Nav strīda par to, ka pēc šo laulāto atšķiršanas pamatlietā aplūkotā laulātā nepārcēlās uz dalībvalsti, kuras tiesā ir celta prasība par laulības saišu izbeigšanu. It īpaši lietas materiālos nav neviena elementa, kas ļautu konstatēt, ka šī laulātā būtu dzīvojusi minētās dalībvalsts, kuras pilsoņi viņa ir, teritorijā sešus mēnešus tieši pirms viņas prasības par laulības saišu izbeigšanu celšanas, kā tas ir paredzēts Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta sestajā ievilkumā.
- 58 Šajos apstākļos nešķiet, ka šajā gadījumā var izpildīt šā sprieduma 44. punktā atgādināto prasību par pietiekami stabilu klātbūtni tās dalībvalsts teritorijā, kurā atrodas iesniedzējtiesa. Runājot par apstākli, ka attiecīgo laulāto pamatlietā uzturēšanās Togo kā Savienības līgumdarbiniekiem uz nenoteiktu laiku, kas strādā Savienības delegācijā šajā trešā valstī saskaņā ar PDNK 85. panta 1. punktu, ko piemēro PDNK 3.a pantā minētajiem līgumdarbiniekiem, uz kuriem nav attiecināma rotācija uz galveno biroju Briselē, tāpēc tiem ir cieša saikne ar viņu funkciju pildīšanu, ir jāprecizē, ka tas pats par sevi neliedz uzskatīt, ka šāda uzturēšanās var sasniegt šādu stabilitātes pakāpi (pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 12. un 47. punkts), ne arī ļauj uzskatīt, ka šajā gadījumā attiecīgo personu fiziskas klātbūtnes neesamībai tās dalībvalsts teritorijā, kuras tiesā ir celta prasība par laulības saišu izbeigšanu, ir vien īslaicīgs vai gadījuma raksturs.
- 59 Otrkārt, nekas lietas materiālos neliecina, ka pamatlietā aplūkoti laulātie vai vismaz laulātā, neraugoties uz pastāvīgas fiziskas klātbūtnes neesamību Spānijas Karalistes teritorijā jau vairākus gadus, būtu nolēmuši noteikt pastāvīgo vai ierasto savu interešu centru šajā dalībvalstī. Pat ja viens no šiem laulātajiem būtu izteicis nodomu nākotnē apmesties uz dzīvi Spānijā, tomēr, kā precizēts šā sprieduma 57. punktā, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka, neraugoties uz faktiski atšķiršanu no 2018. gada jūlija, neviens no attiecīgajiem laulātajiem pamatlietā nav izceļojis no Togo. Turklāt, kā secinājumu 50. punktā būtībā ir norādījis ģenerāladvokāts, tā kā amata vietas tādās Savienības delegācijās kā Togo brīvprātīgi pieprasījuši ierēdņi un darbinieki, kuri to vēlas, šķiet apšaubāmi, ka šiem laulātajiem pēc viņu faktiskas atšķiršanas faktiski bija nodoms izceļot no Togo, lai pārceltu savu pastāvīgo dzīvesvietu uz Spānijas Karalistes teritoriju.
- 60 Šajā gadījumā attiecībā uz atbildētāja vai uzturlīdzekļu kreditora pastāvīgo dzīvesvietu attiecīgi Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un 3. panta b) punkta izpratnē ir jāsniedz līdzīgs vērtējums, ciktāl, neskarot iesniedzējtiesas papildu pārbaudi, nekas neliecina, ka attiecīgās personas būtu pārcēlušas savu pastāvīgo dzīvesvietu uz Spānijas Karalistes teritoriju.
- 61 Šos apsvērumus neatspēko Spānijas valdības arguments, kas turklāt ir izvirzīts tikai saistībā ar Regulas Nr. 2201/2003 interpretāciju, saskaņā ar kuru pamatlietā aplūkotajiem laulātajiem, ņemot vērā viņu līgumdarbinieku, kuri strādā Savienības delegācijā, statusu, ir diplomātiskais statuss šajā trešā valstī un tādējādi saskaņā ar Vīnes konvencijas 31. panta 1. punktu viņiem ir diplomātiskā imunitāte civillietu tiesās akreditācijas valstī; tāpēc šis valdības skatījumā saskaņā ar Civilkodeksa 40. pantu būtu jāatzīst tās dalībvalsts tiesu jurisdikcija, kurā šiem darbiniekiem nav minētā diplomātiskā statusa, proti, šajā gadījumā, Spānijas Karalistes tiesu jurisdikcija.
- 62 Proti, pat ja šis apgalvojums ir pareizs, tas tomēr neietekmē jēdziena “pastāvīgā dzīvesvieta” interpretāciju Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta un Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un b) punkta izpratnē, jo saskaņā ar šīm tiesību normām tiesa, kurā celta prasība, nevar atzīt savu jurisdikciju, ja abu laulāto vai viena no viņiem un/vai viņu bērnu, kas ir

uzturlīdzekļu kreditori Regulas Nr. 4/2009 3. panta b) punkta piemērošanas mērķiem, pastāvīgā dzīvesvieta ir tās dalībvalsts teritorijā, kurā atrodas šī tiesa, jo šāda pastāvīgā dzīvesvieta atbilst šā sprieduma 44. un 53. punktā minētajiem kritērijiem.

- 63 Tomēr, ja dalībvalstī, kuras tiesā ir celta prasība, šādas pastāvīgās dzīvesvietas nav, pietiek konstatēt šīs tiesas jurisdikcijas neesamību saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunktu un Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un b) punktu, neatkarīgi no tā, vai attiecīgajiem laulātajiem pamatlietā un viņu bērniem Togo, iespējams, ir diplomātiskā neaizskaramība šīs trešās valsts civillietu tiesās.
- 64 Nevienu pretēju argumentu nevar izsecināt no Regulas Nr. 2201/2003 14. apsvēruma, uz kuru atsaucas arī Spānijas valdība un no kura izriet, ka, ja tiesa, kurai ir jurisdikcija saskaņā ar šo regulu, nevar īstenot savu jurisdikciju tādēļ, ka saskaņā ar starptautiskajām tiesībām pastāv diplomātiskā neaizskaramība, piekritība ir jārealizē atbilstoši tās dalībvalsts valsts tiesību aktiem, kurā attiecīgajai personai nav šādas neaizskaramības.
- 65 Proti, kā pamatoti apgalvo Komisija, šis apsvērums attiecas uz situāciju, kurā dalībvalsts tiesa, kurai ir jurisdikcija saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 tiesību normām, nevar īstenot savu jurisdikciju diplomātiskās neaizskaramības esamības dēļ. Tomēr nav strīda par to, ka ne laulātajiem, ne viņu bērniem pamatlietā nav diplomātiskās neaizskaramības nevienā dalībvalstī. It īpaši no Protokola par privilēģijām un imunitāti 11. panta a) punkta izriet, ka Savienības ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem imunitāte pret tiesvedību dalībvalstu teritorijā ir tikai saistībā ar darbībām, ko viņi veikuši, "pildot amata pienākumus", proti, Savienībai uzticēto uzdevumu pildīšanas ietvaros (spriedums, 2021. gada 30. novembris, LR Ģenerālprokuratūra, C-3/20, EU:C:2021:969, 56. punkts un tajā minētā judikatūra). Kā arī ir apstiprināts Civildienesta noteikumu 23. pantā, no tā izriet, ka šāda imunitāte pret tiesvedību neattiecas uz prasībām, kuru priekšmets ir privātās attiecības, piemēram, uz prasībām starp laulātajiem laulības lietās, uz prasībām par vecāku atbildību vai uzturēšanas saistībām pret viņu bērniem, kas pēc savas būtības neattiecas uz imunitātes saņēmēja līdzdalību tās Savienības iestādes uzdevumu izpildē, kurai viņš pieder (šajā nozīmē skat. spriedumu, 1968. gada 11. jūlijs, *Sayag un Zurich*, 5/68, EU:C:1968:42, 585. lpp.).
- 66 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 2201/2003 3. panta 1. punkta a) apakšpunkts un Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un b) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noteiktu attiecīgo laulāto pastāvīgo dzīvesvietu šo tiesību normu izpratnē, viņu Savienības līgumdarbinieku, kuri pilda dienesta pienākumus tās delegācijā trešā valstī un par kuriem tiek apgalvots, ka viņiem ir diplomātiskais statuss šajā trešā valstī, statuss nav būtisks elements.

Par otro jautājumu

- 67 Gadījumā, ja pastāvīgās dzīvesvietas noteikšana būtu atkarīga no viņu Savienības līgumdarbinieku, kas pilda savus pienākumus tās delegācijā trešā valstī, statusa, iesniedzējtiesa ar savu otro jautājumu vaicā, kā šī situācija ietekmē nepilngadīgo bērnu pastāvīgās dzīvesvietas Regulas Nr. 2201/2003 8. panta izpratnē noteikšanu.
- 68 Ņemot vērā uz pirmo jautājumu sniegto atbildi, uz otro jautājumu nav jāatbild.

Par trešo jautājumu

- 69 Ar savu trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu, ir jāņem vērā saikne, ko veido mātes pilsonība, kā arī viņas dzīvesvieta pirms laulības noslēgšanas dalībvalstī, kuras tiesā celta prasība par vecāku atbildību, vai arī apstākļi, ka nepilngadīgie bērni ir dzimuši šajā dalībvalstī un ir tās pilsoņi.
- 70 Saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punktu dalībvalsts tiesas jurisdikciju lietās par vecāku atbildību pret bērniem nosaka, izmantojot kritēriju, kas ir šī bērna pastāvīgā dzīvesvieta brīdī, kad šajā tiesā ir celta prasība.
- 71 Šajā ziņā Tiesa ir atkārtoti nospriedusi, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir autonomas Savienības tiesību jēdziens, kurš ir jāinterpretē, ņemot vērā tiesību normu, kurā tas ir minēts, kontekstu un Regulas Nr. 2201/2003 mērķus, tostarp no tās 12. apsvēruma izrietošo mērķi, saskaņā ar kuru šajā regulā noteiktie jurisdikcijas noteikumi ir radīti, ņemot vērā primārās bērna intereses un it īpaši tuvuma kritēriju (spriedums, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 72 Saskaņā ar Tiesas judikatūru bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir jānosaka, pamatojoties uz visiem katrā konkrētajā gadījumā pastāvošajiem faktiskajiem apstākļiem. Papildus bērna fiziskai klātbūtnei dalībvalsts teritorijā ir jāņem vērā citi faktori, kas var liecināt, ka šai klātbūtnei nav pagaidu vai gadījuma raksturs un ka bērna dzīvesvietu raksturo zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē (spriedums, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 41. punkts un tajā minētā judikatūra), kas ir vieta, kur faktiski atrodas viņa dzīves centrs (spriedums, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 42. punkts).
- 73 Šo faktoru vidū ir bērna uzturēšanās attiecīgās dalībvalsts teritorijā ilgums, regularitāte, apstākļi un iemesli, kā arī šī bērna pilsonība, un vērā ņemamie faktori atšķiras atkarībā no attiecīgā bērna vecuma (spriedums, 2017. gada 8. jūnijs, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 44. punkts un tajā minētā judikatūra). Jāņem vērā arī bērna izglītošanās vieta un apstākļi, kā arī ģimenes un sociālās attiecības attiecīgajā dalībvalstī (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 43. punkts).
- 74 Saistībā ar vecāku nodomu kopā ar bērnu apmesties uz dzīvi konkrētajā vietā Tiesa ir atzinusi, ka arī šis nodoms var tikt ņemts vērā, ja tas izpaužas tādos noteiktos konkrētos apstākļos kā mājokļa iegāde vai noīrēšana attiecīgajā dalībvalstī (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 75 No tā izriet, kā secinājumu 72. punktā būtībā ir norādījis ģenerālvokāts, ka, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu konkrētajā dalībvalstī Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē, attiecīgajam bērnam vismaz fiziski ir jāatrodas šajā dalībvalstī un ir jāņem vērā papildu faktori, kas liecina, ka šai klātbūtnei nekādā veidā nav pagaidu vai gadījuma raksturs un tā izpaužas kā šī bērna zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē.
- 76 Tādējādi, lai noteiktu nepilngadīgo bērnu pastāvīgo dzīvesvietu Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta izpratnē, pamatlietā nevar ņemt vērā saikni, ko veido viņu mātes pilsonība, kā arī viņas dzīvesvieta Spānijā pirms laulības noslēgšanas un bērnu piedzimšanas – tam šajā nolūkā nav nozīmes.

- 77 Savukārt, lai arī pamatlietā aplūkoto nepilngadīgo bērnu Spānijas pilsonība un tas, ka viņi ir dzimuši Spānijā, var būt nozīmīgi faktori, tomēr tie nav noteicošie. Proti, tam, ka bērns ir no dalībvalsts un šis valsts kultūra viņu vieno ar vienu no viņa vecākiem, nav izšķirošas nozīmes, lai noteiktu šī bērna pastāvīgo dzīvesvietu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 28. jūnijs, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, 52. punkts). Tas it īpaši ir jākonstatē tad, ja tāpat kā pamatlietā nekas neliecina, ka attiecīgo bērnu fiziskai klātbūtnei nav gadījuma raksturs tās dalībvalsts teritorijā, kuras tiesā ir celta prasība, un ja, ņemot vērā viņu vecumu, viņi tajā ir zināmā mērā integrējušies, it īpaši skolas, sociālajā un ģimenes vidē.
- 78 Tādējādi uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu, saiknei, ko veido mātes pilsonība, kā arī viņas dzīvesvieta pirms laulības noslēgšanas dalībvalstī, kuras tiesā ir celta prasība par vecāku atbildību, nav nozīmes, tieši tāpat kā nav pietiekams apstāklis, ka nepilngadīgie bērni ir dzimuši šajā dalībvalstī un ir tās pilsoņi.

Par ceturto jautājumu

- 79 Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai gadījumā, ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas izskatīt attiecīgi prasību par laulības saišu izbeigšanu saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 3.–5. pantu un prasību par vecāku atbildību saskaņā ar šīs regulas 8.–13. pantu, minētās regulas 7. un 14. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka apstāklis, ka atbildētājs pamatlietā nav tās dalībvalsts pilsonis, kuras tiesā ir celta prasība, liedz piemērot šajā 7. un 14. pantā paredzēto visu pārējo piekritības jautājumu klauzulu, lai pamatotu šīs tiesas jurisdikciju.
- 80 Iesākumā ir jānorāda, ka Regulas Nr. 2201/2003 7. pants “Pārējie piekritības jautājumi” ir iekļauts šīs regulas II daļas 1. iedaļā “Laulības šķiršana, laulāto atšķiršana un laulības atzīšana par neesošu”, savukārt minētās regulas 14. pants, arī ar nosaukumu “Pārējie piekritības jautājumi”, ir viens no noteikumiem, kas paredzēts tās pašas nodaļas 2. iedaļā “Vecāku atbildība”. No tā izriet, ka, ciktāl Regulas Nr. 2201/2003 7. un 14. pants attiecīgi attiecas uz pārējiem piekritības jautājumiem par laulības saišu izbeigšanu un vecāku atbildību par bērniem, secīgi ir jāizskata šie divi jurisdikcijas režīmi.
- 81 Attiecībā, pirmkārt, uz pārējiem piekritības jautājumiem laulības saišu izbeigšanas jomā no Regulas Nr. 2201/2003 7. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka tikai tad, ja nevienai dalībvalsts tiesai nav piekritības atbilstoši šīs regulas 3.–5. pantam, piekritība katrā dalībvalstī tiek noteikta saskaņā ar valsts tiesībām.
- 82 Lai arī, kā secinājumu 81. punktā būtībā ir norādījis ģenerālvokāts, ar šo tiesību normu, aplūkojot to atsevišķi, laulātajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta nav dalībvalstī un kuriem ir dažādu valstu pilsonība, šķiet, ir atļauts noteikt pakārtotu jurisdikciju saskaņā ar valsts jurisdikcijas noteikumiem, šīs tiesību normas piemērošanas joma tomēr ir jāinterpretē atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 6. pantam.
- 83 Tomēr šīs regulas 6. pantā “Šīs regulas 3., 4. un 5. pantā noteiktās piekritības ekskluzīvums” ir noteikts, ka “laulāto [...] kura pastāvīgā dzīvesvieta ir kādas dalībvalsts teritorijā; vai [...] kuram ir kādas dalībvalsts piederība [...], drīkst iesūdzēt tiesā citā dalībvalstī tikai saskaņā ar 3., 4. un 5. pantu”.

- 84 Tādējādi saskaņā ar šo 6. pantu pret atbildētāju, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir dalībvalstī vai kurš ir dalībvalsts pilsonis, var celt prasību, ņemot vērā Regulas Nr. 2201/2003 3.–5. punktā definētās jurisdikcijas ekskluzīvo raksturu, citas dalībvalsts tiesās tikai saskaņā ar šiem pantiem, un tādējādi ir izslēgti valsts tiesībās paredzētie jurisdikcijas noteikumi (spriedums, 2007. gada 29. novembris, *Sundelind Lopez*, C-68/07, EU:C:2007:740, 22. punkts).
- 85 No tā izriet: ja dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas izskatīt lietu par laulības saišu izbeigšanu saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 3.–5. pantu, šīs regulas 6. pants liedz šai tiesai atzīt savu jurisdikciju saskaņā ar valsts tiesībās paredzētajiem noteikumiem par pārējiem piekritības jautājumiem atbilstoši minētās regulas 7. panta 1. punktam, ja atbildētājs nav tās dalībvalsts pilsonis, kurā atrodas minētā tiesa.
- 86 Šajā gadījumā laulātais, kas ir atbildētājs lietā par laulības saišu izbeigšanu Spānijas tiesās, ir Portugāles pilsonis, tādēļ, ņemot vērā iesniedzējtiesas sniegto informāciju un neskarot rūpīgāku pārbaudi, kas tai jāveic, pamatlietā aplūkoti laulātie parasti nedzīvo dalībvalsts teritorijā, it īpaši dalībvalstī, kurā atrodas šī tiesa. Tādējādi, lai arī iesniedzējtiesa nevar atzīt savu jurisdikciju pieņemt nolēmumu par šādu prasību saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 3.–5. pantu, ar šīs regulas 7. panta 1. punktu nav atļauts pamatot tās jurisdikciju saskaņā ar valsts tiesībās paredzētajiem noteikumiem par pārējiem piekritības jautājumiem, ciktāl ar minētās regulas 6. panta b) punktu ir liegts iesūdzēt tiesā atbildētāju pamatlietā, kas nav tās dalībvalsts pilsonis, kurā atrodas šī tiesa.
- 87 Tāpat kā savos rakstveida apsvērumos norādīja Komisija, ir jāpiebilst, ka šī interpretācija nenozīmē, ka laulātajam, kurš lūdz laulības saišu izbeigšanu, ir liegta iespēja celt prasību tās dalībvalsts tiesās, kuras pilsonis ir atbildētājs, ja Regulas Nr. 2201/2003 3.–5. pantā nav paredzēta cita tiesa. Proti, šajā gadījumā ar šīs regulas 6. panta b) punktu tās dalībvalsts tiesām, kuras pilsonis ir atbildētājs, nav liegta jurisdikcija izskatīt prasību par laulības saišu izbeigšanu saskaņā ar šīs dalībvalsts jurisdikcijas noteikumiem.
- 88 Otrkārt, saistībā ar jurisdikciju vecāku atbildības jomā ir jāatgādina, ka atbilstoši Regulas Nr. 2201/2003 14. pantam, ja dalībvalsts tiesām nav piekritības saskaņā ar šīs regulas 8. līdz 13. pantu, piekritību katrā dalībvalstī nosaka šis valsts tiesību akti.
- 89 Šajā ziņā ir jānorāda, ka, pat ja strīds, kas nodots izskatīšanai kādas dalībvalsts tiesai, neietilpst Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkta piemērošanas jomā, jo bērna pastāvīgā dzīvesvieta nav šajā dalībvalstī, tas nebūt nav šķērslis, lai tiesai būtu jurisdikcija šo strīdu skatīt, balstoties uz kādu citu pamatu.
- 90 Šajā gadījumā, lai arī šā sprieduma 70.–78. punktā izklāstītā interpretācija, saskaņā ar kuru bērna fiziska klātbūtne dalībvalstī ir priekšnoteikums, lai to atzītu par bērna pastāvīgo dzīvesvietu, neļautu atzīt kādas dalībvalsts tiesas jurisdikciju saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 noteikumiem par vecāku atbildību, katrai dalībvalstij tomēr ir tiesības saskaņā ar šīs regulas 14. pantu noteikt savu tiesu jurisdikciju atbilstoši valsts tiesību normām, atkāpjoties no tuvuma kritērija, uz kuru ir balstīti minētās regulas noteikumi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 17. oktobris, UD, C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, 57. punkts).
- 91 Tādējādi ar Regulas Nr. 2201/2003 14. pantu tiesai, kurā celta prasība, nav liegts, nosakot savu jurisdikciju, piemērot valsts tiesību normas, tostarp attiecīgā gadījumā balstoties uz attiecīgā bērna pilsonību, lai arī viņa tēvs, kas ir atbildētājs, nav tās dalībvalsts pilsonis, kurā atrodas šī tiesa.

- 92 Ņemot vērā šos apsvērumus, kā būtībā ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 95. punktā, tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā nav izslēgts, ka starptautiskā jurisdikcija laulības šķiršanas lietās, no vienas puses, un vecāku atbildības lietās, no otras puses, ir dažādu dalībvalstu tiesām. Ņemot vērā šo secinājumu, var jautāt, vai šī sadrumstalotība nevar apdraudēt bērna prioritārās intereses, kuru ievērošana ir jānodrošina saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 12. un 33. apsvērumu, it īpaši ar noteikumiem par jurisdikciju vecāku atbildības jautājumos.
- 93 Šajā ziņā, kā tas ir norādīts Regulas Nr. 2201/2003 5. apsvērumā, ir jāatgādina, ka, lai nodrošinātu vienlīdzību attiecībā uz visiem bērniem, šī regula attiecas uz visiem lēmumiem par vecāku atbildību, tostarp uz bērnu aizsardzības pasākumiem, neatkarīgi no saiknes ar laulības lietu.
- 94 Tomēr, kā arī secinājumu 96. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, lai arī Regula Nr. 2201/2003, it īpaši ar tās 12. panta 3. punktu, ļauj laulātajiem novērst šo jurisdikciju sadrumstalotību, kas minēta šā sprieduma 92. punktā, pieņemot, ka jurisdikcija izskatīt prasību par vecāku atbildību ir tiesai, kurai ir jurisdikcija laulības šķiršanas lietās, ja šī jurisdikcija ir bērna prioritārajās interesēs, tomēr šāda sadrumstalotība, kuras iespējamā rašanās ir raksturīga šīs regulas sistēmai, nav noteikti nesaderīga ar minētajām interesēm. Tomēr attiecīgais vecāks bērna vislabākajās interesēs var vēlēties celt šādu prasību tiesās, kas nav tās dalībvalsts tiesas, kuras pilsonis viņš ir, un šādu minēto izvēli var it īpaši pamatot iespēja izteikties savā dzimtajā valodā un iespējami zemāki tiesāšanās izdevumi (spriedums, 2019. gada 5. septembris, R (Jurisdikcija lietā par vecāku atbildību un uzturēšanas saistībām), C-468/18, EU:C:2019:666, 50. un 51. punkts).
- 95 Jāpiebilst, ka saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 12. panta 4. punktu, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir tās trešās valsts teritorijā, kura nav līgumslēdzēja puse 1996. gada 19. oktobrī Hāgā noslēgtajai Konvencijai par piekritību, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību sakarā ar vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, piekritībai it īpaši saskaņā ar šī panta 3. punktu jābūt tādai, kas ir bērna interesēs, jo īpaši, ja izrādās, ka nav iespējama tiesvedība attiecīgajā trešā valstī.
- 96 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz ceturto jautājumu ir jāatbild:
- Ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas izskatīt prasību par laulības saišu izbeigšanu saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 3.–5. pantu, šīs regulas 7. pants, lasot kopsakarā ar tās 6. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas, ka atbildētājs pamatlietā nav tās dalībvalsts pilsonis, kuras tiesā ir celta prasība, liedz piemērot šajā 7. pantā ietverto visu pārējo gadījumu klauzulu, lai pamatotu šīs tiesas jurisdikciju, tomēr tas neliedz viņa piederības dalībvalsts tiesām jurisdikciju izskatīt šādu prasību, piemērojot šīs pēdējās minētās dalībvalsts noteikumus par jurisdikciju.
  - Ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas izskatīt prasību par vecāku atbildību saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 8.–13. pantu, šīs regulas 14. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas, ka atbildētājs pamatlietā nav tās dalībvalsts pilsonis, kuras tiesā ir celta prasība, neliedz piemērot šajā 14. pantā ietverto visu pārējo gadījumu klauzulu.

Par piekto jautājumu

- 97 Gadījumā, ja visu strīda uzturēšanas saistību jomā iesaistīto pušu pastāvīgā dzīvesvieta nav dalībvalstī, ar piekto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, ar kādiem nosacījumiem izņēmuma gadījumos var konstatēt jurisdikciju, kas balstīta uz Regulas Nr. 4/2009 7. pantā minēto *forum necessitatis*. It īpaši iesniedzējtiesa jautā, pirmkārt, kādi nosacījumi ir jāizpilda, lai

- uzskatītu, ka tiesvedību nevar saprātīgi ierosināt vai īstenot vai ka tas ir neiespējami trešā valstī, ar kuru strīds ir cieši saistīts, un vai pusei, kas atsaucas uz šo 7. pantu, ir jāpierāda, ka tā bija nesekmīgi ierosinājusi vai mēģinājusi ierosināt tiesvedību šīs trešās valsts tiesās, un, otrkārt, vai, lai uzskatītu, ka strīdam ir jābūt pietiekami saistītam ar attiecīgo dalībvalsti, kuras tiesā tiek celta prasība, var balstīties uz vienas no pusēm pilsonību.
- 98 Saskaņā ar Regulas Nr. 4/2009 7. panta pirmo daļu, ja nevienai no dalībvalsts tiesām nav jurisdikcijas saskaņā ar šīs regulas 3.–6. pantu, kādas dalībvalsts tiesas izņēmuma gadījumos var izskatīt lietu, ja kādā trešā valstī – ar kuru strīds ir cieši saistīts – tiesvedību pamatoti nevar uzsākt vai vest vai tas izrādās neiespējami. Saskaņā ar šī panta otro daļu strīdam ir jābūt pietiekami saistītam ar attiecīgo dalībvalsti, kuras tiesā tiek celta prasība.
- 99 Tādējādi Regulas Nr. 4/2009 7. pantā ir paredzēti četri kumulatīvie nosacījumi, kas jāizpilda, lai dalībvalsts tiesa, kurā ir celta prasība uzturēšanas saistību jomā, izņēmuma kārtā var konstatēt savu jurisdikciju nepieciešamības stāvokļa dēļ (*forum necessitatis*). Pirmkārt, šai tiesai ir jākonstatē, ka nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas saskaņā ar Regulas Nr. 4/2009 3.–6. pantu. Otrkārt, strīdam, kuru tā izskata, ir jābūt cieši saistītam ar trešo valsti. Treškārt, šajā trešā valstī attiecīgo tiesvedību nevar ierosināt vai īstenot vai arī tas ir neiespējami. Visbeidzot, ceturtkārt, strīdam arī ir jābūt pietiekami saistītam ar dalībvalsti, kuras tiesā tiek celta prasība.
- 100 Kaut arī iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai visi šie nosacījumi ir izpildīti, lai attiecīgā gadījumā tā varētu atsaukties uz jurisdikciju, kas piešķirta ar Regulas Nr. 4/2009 7. panta noteikumiem, par katru no šiem nosacījumiem, ņemot vērā šīs tiesas sniegto informāciju, ir jāsniedz šādi precizējumi.
- 101 Pirmām kārtām, attiecībā uz šā sprieduma 99. punktā pirmā minētā nosacījuma izpildi ir jānorāda, ka nepietiek ar to, ka tiesa, kurā ir celta prasība, konstatē savas jurisdikcijas neesamību saskaņā ar Regulas Nr. 4/2009 3.–6. pantu, bet tai arī ir jāpārlicinās, it īpaši tad, ja prasība celta vairākās tiesās, ka nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas saskaņā ar šiem pantiem. Tādējādi apstākļi, ko iesniedzējtiesa minēja kā piektā jautājuma premisu, ka atbildētāja vai kreditora/kreditoru pastāvīgā dzīvesvieta ir trešā valstī, proti, ka viņi neatbilst attiecīgi Regulas Nr. 4/2009 3. panta a) un b) punktā noteiktajiem kritērijiem, nav pietiekams, lai konstatētu, ka nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas saskaņā ar šīs regulas 3.–6. pantu tās 7. panta izpratnē. Tādējādi iesniedzējtiesai arī vēl ir jāpārbauda, vai tai un citu dalībvalstu tiesām nav jurisdikcijas izskatīt šo prasību, piemērojot minētās regulas 3. panta c) un d) punktā vai 4.–6. pantā paredzētos jurisdikcijas noteikumus.
- 102 Pirmkārt, atbilstoši Regulas Nr. 4/2009 3. panta c) un d) punktam jurisdikcija izskatīt uzturēšanas saistību lietas ir tiesai, kurai saskaņā ar tiesas valsts tiesību aktiem ir jurisdikcija izskatīt pamatlietu par personas juridisko statusu, kuru papildina prasība par uzturlīdzekļu maksāšanu, vai tiesai, kurai saskaņā ar tiesas valsts tiesību aktiem ir jurisdikcija izskatīt prasību par vecāku atbildību, kuru papildina prasība par uzturlīdzekļu maksāšanu, izņemot, ja šīs jurisdikcijas pamats ir tikai vienas no pusēm pilsonība.
- 103 Šajā gadījumā, lai arī iesniedzējtiesai nav jurisdikcijas izskatīt prasību par laulības saišu izbeigšanu, kā tas izriet no šā sprieduma 86.–92. punkta, tomēr saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 14. pantā paredzēto visu pārējo gadījumu klauzulu tai varētu būt jurisdikcija izskatīt prasību par vecāku atbildību, pamatojoties uz tās valsts tiesību normām, kuras pilsonē ir prasītāja pamatlietā, iesniedzējtiesai būtu jānoskaidro, vai, ņemot vērā šo apstākli un Regulas Nr. 4/2009 3. panta d) punktu, tai nav jurisdikcijas izskatīt prasību par uzturēšanas saistībām par labu bērniem.

- 104 Otrkārt, attiecībā uz Regulas Nr. 4/2009 4. un 5. pantā minēto jurisdikciju, lai arī neviens Tiesas rīcībā esošajos lietas materiālos iekļautais elements, šķiet, nav piemērojams pamatlietā, it īpaši ir jāprecizē, ka, no vienas puses, šīs regulas 4. pantā paredzētā tiesas izvēle saskaņā ar šī panta 3. punktu ir katrā ziņā izslēgta strīdos par uzturēšanas saistībām par labu bērniem, kas ir jaunāki par astoņpadsmit gadiem, un, no otras puses, attiecībā uz jurisdikciju, kas balstīta uz minētās regulas 5. pantu, no šiem lietas materiāliem neizriet, ka atbildētājs pamatlietā būtu brīvprātīgi ieradies tiesā cita iemesla dēļ, nevis lai apstrīdētu tās dalībvalsts tiesas, kurā celta prasība, jurisdikciju. Savukārt nav izslēgts, ka Portugāles Republikas tiesas attiecīgā gadījumā var pamatot savu jurisdikciju ar šīs regulas 6. pantu, ņemot vērā tēva un viņa bērnu kopējo Portugāles pilsonību, ja tiesvedībā, kurā tiek izskatīta prasība par uzturlīdzekļu maksāšanu, bērni ir puses lietā kā šo uzturlīdzekļu kreditori, kas tomēr ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.
- 105 Otrām kārtām, attiecībā uz Regulas Nr. 4/2009 7. pantā paredzēto nosacījumu, saskaņā ar kuru strīdam, kuru izskata tiesa, ir jābūt ciešai saiknei ar trešo valsti, ir jānorāda, ka šajā regulā nav nevienas norādes uz apstākļiem, kādos var konstatēt šādas ciešas saiknes esamību. Tomēr, ņemot vērā jurisdikcijas kritērijus, uz kuriem ir balstīta minētā regula, it īpaši pastāvīgās dzīvesvietas kritēriju, tiesai, kurā celta prasība, ir jāvar konstatēt šādas ciešas saiknes esamību, ja tā izriet no lietas apstākļiem, un šai tiesai ir jāpārbauda, ka visu strīdā iesaistīto pušu pastāvīgā dzīvesvieta ir attiecīgās trešās valsts teritorijā. Proti, neatkarīgi no kritērijiem, uz kuriem balstīta jurisdikcija uzturēšanas saistību lietās šajā trešā valstī, it īpaši, ja tā nav Hāgas 2007. gada 23. novembra Konvencijas par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu līgumslēdzēja puse, principā, ņemot vērā tuvuma kritēriju, ir pamats uzskatīt, ka tās valsts tiesas teritorijā, kurā nepilngadīgajam bērnam, uzturlīdzekļu kreditoram un uzturlīdzekļu parādniekam ir pastāvīgā dzīvesvieta, var labāk novērtēt šī bērna vajadzības, ņemot vērā it īpaši sociālo un ģimenes vidi, kurā viņš dzīvo un kurā viņam ir jādzīvo.
- 106 Trešām kārtām, lai dalībvalsts tiesa, kurā celta prasība, izņēmuma gadījumā varētu īstenot jurisdikciju saskaņā ar Regulas Nr. 4/2009 7. pantu, ir svarīgi, ka attiecīgo tiesvedību nevar saprātīgi ierosināt vai īstenot vai tas ir neiespējami attiecīgās trešās valsts tiesās.
- 107 Šajā ziņā, lai arī šīs regulas 16. apsvērumā kā piemērs ir minēts pilsoņu karš, kas padara neiespējamu īstenot tiesvedību attiecīgajā trešā valstī, tādējādi atspoguļojot šo gadījumu, kuros var tikt īstenota uz *forum necessitatis* balstīta jurisdikcija, izņēmuma raksturu, ir jānorāda, ka minētajā regulā nav sniegtas norādes par apstākļiem, kādos tās dalībvalsts tiesa, kurā celta prasība, var konstatēt, ka tiesvedību uzturēšanas saistību jomā nevar saprātīgi ierosināt vai īstenot attiecīgās trešās valsts tiesās. Tomēr no šī 16. apsvēruma izriet, ka, “lai novērstu situācijas, kad tiesiskums netiek nodrošināts”, tika izveidots *forum necessitatis*, kas tās dalībvalsts tiesai, kurā ir celta prasība, izņēmuma gadījumos ļauj izskatīt strīdu, kam ir cieša saikne ar trešo valsti, “kad pamatoti var uzskatīt, ka prasītājs cels prasību vai īsteno tiesvedību” šajā trešā valstī.
- 108 Tādējādi no šiem precizējumiem izriet, pirmkārt, ka, lai attiecīgā gadījumā dalībvalsts tiesa, kurā ir celta prasība, atzītu savu jurisdikciju saskaņā ar Regulas Nr. 4/2009 7. pantu, nevar prasīt uzturlīdzekļu prasītājam pierādīt, ka viņš ir nesekmīgi ierosinājis vai mēģinājis ierosināt attiecīgo tiesvedību attiecīgās trešās valsts tiesās. Tādējādi pietiek ar to, ka dalībvalsts tiesa, kurā ir celta prasība, ņemot vērā visus faktiskos un tiesiskos apstākļus šajā lietā, var pārliecināties, ka šķēršļi attiecīgajā trešā valstī ir tādi, ka nav pamatoti likt prasītājam pieprasīt uzturlīdzekļus šīs trešās valsts tiesās.

- 109 Proti, kā secinājumu 126. punktā būtībā ir norādījis ģenerāladvokāts, pieprasīt prasītājam mēģināt ierosināt tiesvedību trešās valsts tiesās tikai tādēļ, lai pierādītu nepieciešamības stāvokļa esamību *forum necessitatis* piemērošanas nolūkā, būtu pretrunā Regulai Nr. 4/2009, kuras mērķis saskaņā ar šā sprieduma 48. punktā atgādināto judikatūru ir it īpaši aizsargāt uzturlīdzekļu kreditoru un veicināt pareizu tiesvedību. Secinātais it īpaši ir jāpieņem tad, ja uzturlīdzekļu kreditors ir bērns, kura prioritārajām interesēm ir jābūt Regulas Nr. 4/2009 interpretācijas un īstenošanas pamatā, un, kā apgalvots Hartas 24. panta 2. punktā, visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmām kārtām tās ir jāņem vērā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 16. jūlijs, A, C-184/14, EU:C:2015:479, 46. punkts).
- 110 Otrkārt, kā norādīts Regulas Nr. 4/2009 16. apsvērumā, ciktāl uz *forum necessitatis* balstītas jurisdikcijas mērķis ir “it īpaši” novērst situācijas, kad tiesiskums netiek nodrošināts, principā ir pamatoti, ka dalībvalsts tiesa, kurā ir celta prasība, uz to var atsaukties izņēmuma gadījumos saskaņā ar attiecīgās trešās valsts procesuālo nosacījumu detalizētu izvērtējumu, ja iespēju vērsties tiesā šajā trešā valstī tiesiski un faktiski apgrūtina it īpaši diskriminējošu vai ar lietas taisnīgas izskatīšanas garantijām nesaderīgu procesuālo nosacījumu piemērošana.
- 111 Ceturtām kārtām, strīdam ir jābūt “pietiekami saistītam” ar attiecīgo dalībvalsti, kuras tiesā tiek celta prasība. Šajā ziņā, lai atbildētu uz iesniedzējtiesas šaubām, pietiek norādīt, ka Regulas Nr. 4/2009 16. apsvērumā ir precizēts, ka šāda saikne tostarp var būt vienas no pusēm pilsonība.
- 112 Ņemot vērā šos precizējumus, kā arī informāciju, ko sniegusi nepilngadīgo bērnu māte pamatlietā, iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai šī tiesa var balstīties uz Regulas Nr. 4/2009 7. panta noteikumiem, lai izskatītu MPA prasību par uzturlīdzekļu maksāšanu viņas bērniem. Šajā ziņā iesniedzējtiesa var atzīt savu jurisdikciju, lai mazinātu risku atteikumam spriest tiesu, bet nevar balstīties vienīgi uz vispārīgiem apstākļiem saistībā ar trešās valsts tiesiskās sistēmas nepilnībām, neizvērtējot minēto apstākļu ietekmi uz šo lietu.
- 113 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz piekto jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 4/2009 7. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka:
- gadījumā, ja visu strīdā par uzturēšanas saistībām iesaistīto pušu pastāvīgā dzīvesvieta nav dalībvalstī, izņēmuma gadījumos var konstatēt jurisdikciju, kas balstīta uz šajā 7. pantā paredzēto *forum necessitatis*, ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas saskaņā ar šīs regulas 3.–6. pantu, ja tiesvedību nevar ierosināt vai vest vai tas izrādās neiespējami trešā valstī, ar ko strīdam ir cieša saikne, un ja šim strīdam ir pietiekama saikne ar dalībvalsti, kuras tiesā ir celta prasība;
  - lai izņēmuma gadījumos uzskatītu, ka tiesvedību nevar saprātīgi ierosināt vai īstenot trešā valstī, pēc katrā konkrētajā gadījumā izvirzīto apstākļu rūpīgas izvērtēšanas ir jākonstatē, ka iespēju vērsties tiesā šajā trešā valstī tiesiski un faktiski apgrūtina it īpaši diskriminējošu vai ar lietas taisnīgas izskatīšanas pamatgarantijām nesaderīgu procesuālo nosacījumu piemērošana, nepastāvot nepieciešamībai pieprasīt, lai puse, kas atsaucas uz minēto 7. pantu, pierādītu, ka tā bija nesekmīgi ierosinājusi vai mēģinājusi ierosināt tiesvedību šīs trešās valsts tiesās, un
  - lai uzskatītu, ka strīdam ir pietiekama saikne ar dalībvalsti, kuras tiesā ir celta prasība, var balstīties uz vienas no pusēm pilsonību.

Par sesto jautājumu

- 114 Ar savu sesto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Hartas 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam pretrunā ir tas, ka, pat ja attiecīgajiem laulātajiem ir cieša saikne ar dalībvalstīm, ņemot vērā viņu pilsonību un agrāko dzīvesvietu tajā, Regulas Nr. 2201/2003 un Regulas Nr. 4/2009 tiesību normu piemērošanā nav noteikta kompetentā dalībvalsts.
- 115 Kā it īpaši izriet no šā sprieduma 87.–92. un 98.–113. punkta un kā rakstveida apsvērumos būtībā norādīja Komisija, saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 un Regulas Nr. 4/2009 tiesību normām, it īpaši Regulas Nr. 2201/2003 7. un 14. pantu un Regulas Nr. 4/2009 7. pantu, ar ko ieviesti mehānismi, kas ļauj noteikt kompetento tiesu, ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas saskaņā ar citām šo regulu tiesību normām, vismaz vienas dalībvalsts tiesām ir jābūt jurisdikcijai izskatīt attiecīgi prasības par laulības saišu izbeigšanu, vecāku atbildību un uzturēšanas saistībām.
- 116 Tādējādi, kā norāda Komisija, tā kā sestais jautājums ir hipotētisks, uz to nav jāatbild.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 117 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

- 1) **Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu 3. panta 1. punkta a) apakšpunkts un Padomes Regulas (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās 3. panta a) un b) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noteiktu attiecīgo laulāto pastāvīgo dzīvesvietu šo tiesību normu izpratnē viņu Savienības līgumdarbinieku, kuri pilda dienesta pienākumus tās delegācijā trešā valstī un par kuriem tiek apgalvots, ka viņiem ir diplomātiskais statuss šajā trešā valstī, statuss nav izšķirošs elements.**
- 2) **Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noteiktu bērna pastāvīgo dzīvesvietu, saiknei, ko veido mātes pilsonība, kā arī viņas dzīvesvieta pirms laulības noslēgšanas dalībvalstī, kuras tiesā celta prasība par vecāku atbildību, nav nozīmes, tieši tāpat kā nav pietiekams apstākļi, ka nepilngadīgie bērni ir dzimuši šajā dalībvalstī un ir tās pilsoņi.**
- 3) **Ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas izskatīt prasību par laulības saišu izbeigšanu saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 3.–5. pantu, šīs regulas 7. pants, lasot kopsakarā ar tās 6. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas, ka atbildētājs pamatlietā nav tās dalībvalsts pilsonis, kuras tiesā ir celta prasība, liedz piemērot šajā 7. pantā ietvertu visu pārējo gadījumu klauzulu, lai pamatotu šīs tiesas jurisdikciju, tomēr tas neliedz viņa piederības dalībvalsts tiesām jurisdikciju izskatīt šādu prasību, piemērojot šīs pēdējās minētās dalībvalsts noteikumus par jurisdikciju.**

Ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas izskatīt prasību par vecāku atbildību saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 8.–13. pantu, šīs regulas 14. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas, ka atbildētājs pamatlietā nav tās dalībvalsts pilsonis, kuras tiesā ir celta prasība, neliedz piemērot šajā 14. pantā ietverto visu pārējo gadījumu klauzulu.

4) Regulas Nr. 4/2009 7. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka

- gadījumā, ja visu strīdā par uzturēšanas saistībām iesaistīto pušu pastāvīgā dzīvesvieta nav dalībvalstī, izņēmuma gadījumos var konstatēt jurisdikciju, kas balstīta uz šajā 7. pantā paredzēto *forum necessitatis*, ja nevienai dalībvalsts tiesai nav jurisdikcijas saskaņā ar šīs regulas 3.–6. pantu, ja tiesvedību nevar ierosināt vai vest vai tas izrādās neiespējami trešā valstī, ar ko strīdam ir cieša saikne, un ja šim strīdam ir pietiekama saikne ar dalībvalsti, kuras tiesā ir celta prasība;
- lai izņēmuma gadījumos uzskatītu, ka tiesvedību nevar saprātīgi ierosināt vai īstenot trešā valstī, pēc katrā konkrētajā gadījumā izvirzīto apstākļu rūpīgas izvērtēšanas ir jākonstatē, ka iespēju vērsties tiesā šajā trešā valstī tiesiski un faktiski apgrūtina it īpaši diskriminējošu vai ar lietas taisnīgas izskatīšanas pamatgarantijām nesaderīgu procesuālo nosacījumu piemērošana, nepastāvot nepieciešamībai pieprasīt, lai puse, kas atsaucas uz minēto 7. pantu, pierādītu, ka tā bija nesekmīgi ierosinājusi vai mēģinājusi ierosināt tiesvedību šīs trešās valsts tiesās, un,
- lai uzskatītu, ka strīdam ir jābūt pietiekami ciešai saiknei ar dalībvalsti, kuras tiesā ir celta prasība, var balstīties uz vienas no pusēm pilsonību.

Paraksti